

PREPARATS PER A LA GUERRA

Com el militarisme impregna
les nostres societats

Autoria: Xavier Bohigas, Adrián Caballero, Diego Checa Hidalgo, Tica Font, Tomàs Gisbert, Davi Montesinos, Anna Montull Garcia, Pere Ortega, Alejandro Pozo Marín, Juan Carlos Rois, Ainhoa Ruiz, Mª Gabriela Serra, Camino Simarro Ortiz, Edgard Vega, M. Koldobike Velasco Vázquez

RESUM EXECUTIU

El militarisme és una doctrina vinculada als àmbits de la seguretat i la defensa tractats des d'una perspectiva realista. La visió realista com a fórmula hegemònica per proveir seguretat al món és la raó per la qual les eines per abordar i proveir seguretat tradicionalment s'han tractat amb cossos de seguretat, policia, o forces armades nacionals. Aquest paradigma hegemònic realista parteix d'una anàlisi i interpretació del context internacional basat en un suposat desordre i inestabilitat entre els Estats, a causa, en part, de l'absència d'una autoritat o d'un govern mundial. En aquest marc, els Estats s'enfronten entre ells, i és el poder militar l'eina proposada per defensar-se i protegir els seus interessos i la seva supervivència, de manera que també és el poder militar entre Estats l'eina fonamental per proveir seguretat.

De la mateixa manera, la competitivitat a l'escenari internacional reforça la necessitat de poder coercitiu i, per tant, el militarisme estatal. D'aquesta manera es perpetuen i es reforcen el militarisme i l'estatcentrisme com a models hegemònics de seguretat, per tal que els estats adquireixin posicions de poder. En conseqüència, s'incentiva també el desenvolupament creixent de polítiques de seguretat basades en l'augment de la potència militar: armamentisme, comerç d'armes, militarisme i despesa militar, per citar-ne algunes, que són les que permeten mantenir aquest poder militar.

D'aquesta manera, el militarisme ha esdevingut una doctrina dominant en matèries de seguretat i defensa tant a nivell exterior com intern dels Estats. De manera que va quallant i impregnant diversos àmbits de les nostres societats en una cerca de legitimació de l'aparell militar, de les seves estructures i de determinades polítiques que el mantenen.

Mostra d'aquesta forma en què la doctrina militarista cala en les nostres societats ha estat la crisi sanitària de la Covid-19. Tot i tractar-se d'un assumpte de seguretat sanitària s'ha construït tota una narrativa de guerra al seu voltant, desplaçant el discurs de l'àmbit de la seguretat humana al de la seguretat militar, fins i tot arribant a visibilitzar els militars com a agents actius davant de la crisi sanitària, tot i ser els sectors sanitaris i de la investigació científica els que presentaven plenes facultats, i per tant, el veritable paper protagonista, per fer front a la situació.

Aquest fet mostra, alhora, que la seguretat hauria de ser un concepte en disputa i estar present als debats socials i polítics per aclarir de què parlem, quan parlem de seguretat. Per així, abordar, de quina manera, amb quin model i mitjançant quines eines es construeix la seguretat enfocada a les persones i al planeta.

En aquest informe diverses investigadores del Centre Delàs d'Estudis per la Pau, hem analitzat la manera com el militarisme ha quallat en diversos espais polítics, socials, educatius i territorials, principalment a l'Estat espanyol. Entre les dades més destacades dels apartats, trobem;

Sobre la militarització de la política

- Des del seu inici el 1996, fins al juliol de 2021, els Programes Especials d'Armament, a càrrec dels Pressupostos Generals de l'Estat, han assolit un cost de 51.273 milions d'euros. Aquestes despeses d'un pressupost militaritzat, juntament amb unes Forces Armades sobredimensionades, no serveixen per abordar les veritables amenaces a la seguretat que presenta la població i que la mateixa Directiva de Defensa Nacional assenyala, com ara el canvi climàtic, les pandèmies, les migracions, la vulnerabilitat energètica, el crim organitzat, entre altres, davant les quals els exèrcits tenen poc a fer.
- Tant l'Estratègia de Seguretat Nacional de 2017, com la Directiva de Defensa Nacional de 2020, resulten continuistes i no plantegen canvis, no han desmilitaritzat la seguretat i la defensa i continuen amb la vella política d'augmentar les capacitats militars de les Forces Armades i de la indústria militar.
- Aquells països que aspiren a tenir un espai com a potència mundial, tendeixen a desenvolupar el poder militar amb l'objectiu de garantir militarment els seus interessos econòmics. Això genera tensions a nivell internacional com les que estan passant els últims anys entre la Xina i els Estats Units, una militarització més gran de les rutes comercials i un augment de la compra d'armes.
- La militarització industrial s'ha traduït en un augment considerable de les vendes de la indústria d'armes. Mentre que el 1996 les vendes ascendien a 1.002 milions d'euros, el 2019 han estat de 7.141 milions. Això s'ha vist afavorit per tots els partits al poder i és incentivat pels actors del complex militar industrial (accionistes, directius de les empreses militars, alguns polítics i alts comandaments militars).
- Del total dels pressupostos de l'Estat destinats a la R+D civil, se sol executar una xifra molt inferior a la pressupostada inicialment, mentre que a la R+D militar s'executa tot el pressupost. D'aquesta manera, hi ha un desequilibri entre els diners que executa la R+D civil i la militar, que no es correspon amb allò que reflecteixen, en un inici, els PGE. Això es dona en un context en què l'Estat espanyol només destina un 1,1% del PIB a la R+D civil, enfront de l'habitual d'altres països europeus que destinen el 2,2% del PIB.

Sobre la militarització de l'àmbit humanitari

- El 2019 la UME va fer 64 intervencions, 0,017 per cap dels seus més de 3.500 membres, amb un pressupost d'uns 150 milions d'euros anuals a tot l'Estat espanyol. El mateix any, només a Barcelona, 607 bombers i bombers van fer gairebé 21.000 sortides, 34,5 per cap, amb un pressupost tres vegades més baix.
- Els Centres d'Internament d'Estrangers (CIE), destaquen pels abusos, la manca de transparència i per la seva militarització progressiva, ja que hi

ha presència d'equipament antiavalots similar al dels centres penitenciaris, aquest material inclou porra, escut, casc, armilla o defenses, mentre que les armes de foc curtes són poc comuns, però existeixen als centres.

- Els tres espais fronterers de l'Estat espanyol presenten un nivell alt de militarització mitjançant el desplegament de les Forces Armades, la Policia Nacional i la Guàrdia Civil. De manera que, les dues comunitats autònomes amb més presència a tot l'Estat espanyol en relació amb la població del territori són Ceuta i Melilla, totes dues presenten un desplegament d'un 4,9% seguides de lluny per Aragó amb 1,1. En el cas de les Canàries, el tercer espai fronterer, el percentatge sobre la població és d'un 0,7%, fet que la col·loca en setena posició d'un total de 19 comunitats.

Sobre la militarització de l'educació i el llenguatge

- L'anàlisi mostra que la pràctica totalitat de les universitats espanyoles, tant públiques com privades, tenen subscrits acords i convenis de col·laboració amb el Ministeri de Defensa. En els darrers anys, en els àmbits de pràctiques acadèmiques o activitats docents, actes i esdeveniments s'han donat, almenys, 101 convenis, en un total de 17 comunitats autònomes de 19.
- La presència de l'exèrcit al sector educatiu es potencia des del 2015 amb l'anomenada Cultura de Defensa, un projecte que sorgeix després de la signatura d'un conveni per part dels ministres de Defensa i Educació, per tal que l'alumnat i els professors de primària i secundària es familiaritzin amb el paper de les Forces Armades i els conceptes de Seguretat i Defensa, tot això des d'una perspectiva de seguretat militarista.
- El Ministeri de Defensa arriba de dues maneres als espais educatius; primer, creant continguts curriculars, com són el cas dels anys 2007 i 2011, anys en què es van crear llibres per treballar el concepte de Defensa des d'una perspectiva militar a les aules i, l'any 2015, amb la Llei 36/2015 de Seguretat Nacional que va introduir les comunitats docents com a espais referents per introduir la "Cultura de Seguretat Nacional". Segon, amb l'organització d'activitats extracurriculars, com mostra l'exemple del concurs "Carta a un militar".
- Casos com la pandèmia de la Covid-19 s'han tractat des d'una narrativa bèl·lica, i també han contribuït a visibilitzar, amb suport de les institucions, els militars i cossos de seguretat de l'Estat als mitjans i a les xarxes socials. A més, la violència de l'espai físic s'amplifica a través de les xarxes, durant la pandèmia es va promoure la cerca de boc expiatoris en les xarxes, criminalitzant persones migrants i d'origen asiàtic, per citar-ne alguns.

Sobre la militarització dels territoris

- Andalusia és la Comunitat Autònoma amb més presència d'efectius de les Forces Armades amb 24.121 el 2020, a les quals se sumen les unitats que tenen estacionades els EUA i el Regne Unit en bases militars a la regió. De

totes les províncies andaluses, Cadis i Sevilla són les més militaritzades a causa del desplegament de més de 10.000 efectius a Cadis, i el gran nombre d'instal·lacions i bases militars ubicades al territori que, alhora, impedeixen l'accés de la població civil a grans àrees de costa.

- Al País Valencià s'han detectat almenys tres espais rellevants militaritzats; el primer, es manifesta a través de la realització d'activitats com a "visites didàctiques" dels militars als centres o dels estudiants a bases militars. L'espai portuari es militaritza i es torna un punt d'atrancament per a vaixells que transporten armes, com és el cas del denunciat port de Sagunt. En el cas de l'espai natural, la serra d'Aitana que malgrat tenir espècies protegides, és militaritzada en ser un punt d'interès geoestratègic on es fan maniobres militars.
- A Catalunya destaquen Girona i Barcelona com a espais militaritzats. A Girona les maniobres militars a la Serra de l'Albera amb 1/3 de terreny protegit en formar part de la xarxa europea d'espais naturals Natura 2000, presenta una forta resistència per part de la societat civil. Barcelona destaca per ser la província amb més nombre d'efectius i instal·lacions de tot Catalunya i compta amb la instal·lació militar més gran, la Caserna del Bruc. Els militars també realitzen maniobres al Parc Natural de la Serra de Collserola, fet que és àmpliament denunciat per la societat civil per l'impacte que suposa.
- Canàries se situa en el rànquing de grans bases militars arxipelàgiques del món, afavorides per l'OTAN, al costat de Xipre, Guantánamo i Pearl Harbour, a causa del seu interès geopolític. Per això, compta amb un cos de seguretat per cada 116 habitants, i un militar per cada 145 habitants, mentre que només es disposa d'una psicòloga per cada 17.000 persones. A més, compta amb 744.700 hectàrees dedicades a maniobres militars; així com més de 50 quilòmetres quadrats declarats "zones d'interès de Defensa", tot i els danys mediambientals que ocasiona.

Si valores les nostres recerques i vols ajudar-nos a mantenir el nostre rigor i independència, pots fer-te soci/a o fer un donatiu escanejant el codi QR o en aquest enllaç:
<http://centredelas.org/fes-te-soci-a/>

CENTRE DELÀS
D'ESTUDIS
PER LA PAU

Llegir l'informe complet en:
<http://centredelas.org/publicacions/societatismilitaritzades/>

Amb el suport de:

